

ISTORIE

Istorie în zeci de mii de exemplare

Victor Sebestyen
1989. Prăbușirea imperiului sovietic
Editura Litera & Săptămîna
financiară, 2009

În ultimii trei ani, mai cu seamă – de cînd fenomenul a prins amploare –, am avut rețineri în a scrie despre cărțile pe care ziare/reviste de la noi le dau „cadou”, săptămînal, învelite în țiplă, la un preț puțin mai mare decît al publicațiilor în speță. Generația din care fac parte n-are amintiri plăcute din anii '80, pe cînd cărțile se vindeau „la pachet”. Totuși, am ajuns la concluzia că reținerea nu-i justificată – și că, pur și simplu, o carte bună trebuie semnalată, atunci cînd apare, indiferent de condițiile în care e publicată (sau distribuită).

Este cazul acestei cărți „calde” a lui Sebestyen – jurnalist, ex-emigrant maghiar, acum cetățean britanic. Spun „calde” pentru că volumul a apărut în toamna trecută la Londra (editura Pantheon Books). Ediția din noiembrie-decembrie '09 a revistei *Foreign Affairs* scria laudativ despre el și, surpriză, la mijlocul lui decembrie trecut cartea s-a distribuit și în România, cu un număr al revistei *Săptămîna financiară!* Nu poți spune decît „Bravo!”. Deși a mai scos și cîteva cărți cu Nostradamus, profeții maya & biblice, crime & amante celebre etc., voi aminti că *S. f.* nu-i la prima reușită de gen (de pildă, în 2008, ea și Editura Curtea Veche au publicat o excelentă carte a ziariștilor ruși Paniușkin & Zîgar – *Gazprom. Noua armă a Rusiei*). Așadar, din cînd în cînd, cei ce fac selecția merită felicități – ca și traducătorii, camuflați, în cazul cărții lui Sebestyen, sub numele unei firme cu rezonanțe info-mistice, *Graal Soft* (!).

Revin la carte. De-a lungul a 48 de capitole, Sebestyen spune povestea ultimilor ani '80, așa cum au curs ei la Varșovia, Praga, București, Sofia sau Budapesta, Berlin-Est sau Moscova. Faptul că volumul se deschide – în prolog – cu execuția soților Ceaușescu (cuplu cu care ne vom reîntîlni pe parcurs, inclusiv în ultimul capitol) e în măsură să (ne) dea fiori. Cu cît va fi mai des descris acel episod cu atît el apare mai absurd (dar asta o spun acum; atunci am avut, noi toți, altă părere). Apoi, volumul se dezvoltă într-o narațiune calmă, cuprinzătoare și bine scrisă, îmbinînd surse publice, documente și interviuri ale autorului cu personaje-cheie din țările abordate. În mod clar un produs editorial conjunctural (pentru a marca cei 20 de ani...), fără a fi o carte „academică” (de altfel, puține astfel de cărți apar în Occident, în sensul indigest pe care noi îl asociem literaturii „științifice”), volumul lui Sebestyen te lasă, totuși, la capătul său, cu o imagine limpede despre anul nepereche 1989 și deceniul care a condus la el. Cum, între timp, alături de noi a apărut o generație care se năștea în anii despre care Sebestyen scrie, eu cred că ea o astfel de carte va căuta atunci cînd va dori să-și facă o imagine de ansamblu.

Cartea nu e scutită de inexactități; la așa volum de informație, e practic imposibil să nu apară erori – vezi plasarea „scrisorii celor 6”, la București, în 1988 (în loc de 1989 – p. 256) sau unele detalii „zvonistice” despre familia Ceaușescu ș.a. Ar fi bine, în astfel de cazuri, ca editurile noastre să ceară, pe lîngă traducere, și o lectură prealabilă a unui istoric profesionist, astfel încît măcar ediția românească a cărții să aibă și unele note de subsol corectoare.

Dar ceea ce contează – acum, cînd cartea nu mai e o prioritate pentru mulți dintre cei care în urmă cu 20 de ani cumpărau cărți „la pachet” sau *xeroxate* – este că astfel de volume apar în zeci de mii de exemplare, la un preț mai mult decît accesibil. Aceasta este jumătatea plină a paharului – și nu văd, mai ales cînd în joc este istoria noastră recentă, de ce nu am vorbi & scrie despre ea.

Adrian Cioroianu

11 lei

traducere din limba engleză:
Graal Soft